

VEILEDER FOR BÆREKRAFTSARBEID

INTRODUKSJON

Forsvarsevne er en forutsetning for å kunne hevde nasjonal suverenitet og avskrekke aktører med intensjoner om bruk av militærmakt for å hevde sine interesser overfor en selvstendig nasjon. Det fungerer som en «forsikring» for befolkningen – og muliggjør velferd, vekst og bærekraftig utvikling. Uten et forsvar vil selve grunnlaget for sikkerhet være truet, og dermed de grunnleggende forutsetningene for frihet og velferd.

Forsvarsindustrien opererer i samsvar med strenge nasjonale og internasjonale lover og regler. Industrien leverer produkter og tjenester som er helt avgjørende for nasjonal sikkerhet og alliert evne til kollektivt forsvar. Den er derfor uunnværlig for å sikre bærekraftig utvikling, sterke institusjoner, demokrati og frihet i en stadig mer krevende global sikkerhetssituasjon.

Virksomhetenes arbeid med miljø og sosiale hensyn lovfestes i økende grad, med EU som en regulatorisk pådriver. Tilgang på kompetanse og finansiering er to konkrete områder som påvirker forsvarsindustrien. 1 av 3 unge mellom 18 og 29 år sier at arbeidsgivers klima- eller miljøprofil påvirker deres valg av arbeidsgiver fremover¹. Samtidig strammer banker og finansieringsinstitusjoner inn på finansieringen gjennom EUs taksonomi og handlingsplan for bærekraftig finans.

Finansbransjen har inntatt rollen som pådriver for bærekraft ved å tilby bedre lånebetingelser til låntakere som kan dokumentere resultater innen bærekraft. Økende kunnskap og bevissthet blant forbrukere og kunder kommer i tillegg til reguleringer og økonomiske insentiver.

FSis medlemsundersøkelse om bærekraft i 2022, viste at 30 prosent av medlemsbedriftene vurderte eget bærekraftsarbeid som «så vidt begynt». 60 prosent mente at de var «godt i gang», mens 10 prosent oppga at de hadde «god kontroll».

Hensikten med denne veilederen er å hjelpe våre medlemsbedrifter med å komme i gang med bærekraftsarbeidet – enten bedriften starter nå eller er kommet et stykke på vei. Vi ønsker dere lykke til med det viktige arbeidet!

Veilederen er utarbeidet av Fsis utvalg for etterlevelse og bærekraftig utvikling

¹ Opinion: Befolkningsundersøkelse. På vegne av NHO. 2021.

OM VEILEDEREN

Formålet med veilederen er å gi en innføring i relevante bærekraftstemaer, prinsipper og tiltak. Vi håper gjennomgangen vil inspirere og være til god hjelp for FSis medlemmers bærekraftsarbeid.

Veilederen er strukturert i tre deler:

- Den første delen gir en grundig introduksjon til bærekraftsarbeidets prinsipper. Disse vil fungere som en guide for å initiere og fremme dine bærekraftsprosjekter.

Det er nødvendig for alle virksomheter å tilpasse og finjustere disse prinsippene i tråd med organisasjonens kjernevirksomhet. Følgelig presenteres prinsippene på et overordnet nivå for å gi en klar retning.

- Den andre delen foreslår spesifikke og relevante tiltak med utgangspunkt i ESG-rammeverket. ESG er en forkortelse for Environmental (miljømessige hensyn), Social (sosiale hensyn) og Governance (styringsmessige hensyn).
- Den tredje delen gir en utførlig oversikt over sentrale ord, uttrykk, definisjoner, begreper og akronymer som er avgjørende for bærekraftsarbeid.

INNHALDSFORTEGNELSE

INTRODUKSJON	2
OM VEILEDEREN	3
INNHALDSFORTEGNELSE	4
DEL 1: PRINSIPPER FOR GODT BÆREKRAFTSARBEID	5
1. Kom i gang – samle ressursene i en prosjektgruppe	5
2. Kartlegging av virksomhetens påvirkning	5
3. Prioritering av arbeid og innsats	7
4. Etablering av målbilde og handlingsplan	8
5. Forankring og gjennomføring	9
6. Måling, rapportering og kommunikasjon	9
DEL 2: EKSEMPLER PÅ TILTAK	10
E – Klima og miljø	11
S – Sosiale forhold	12
G – Styringsmessige forhold	13
DEL 3: DEFINISJON AV SENTRALE ORD OG BEGREPER	14
3.1 Overordnede begreper	14
3.2 Strategi, analyse og metode	15
3.3 Rapporteringsstandarder	17
3.4 Utvalgte lov- og regelverk	18

DEL 1:

Prinsipper for godt bærekraftsarbeid

Godt bærekraftsarbeid innebærer å forstå hvordan bedriften påvirker miljøet, mennesker og samfunnet.

Det eksisterer ulike rammeverk og fremgangsmåter for bærekraftsarbeid. Vi har valgt å utforme seks steg for å komme i gang.

Prinsippene gir ingen fasit, men skal gi en bedre forståelse for hvordan bedriften påvirker blant annet klima, natur og miljø, samt arbeidsliv og likestilling.

1. Kom i gang – samle ressursene i en prosjektgruppe

Første steg i arbeidet med bærekraft bør være å involvere de riktige ressursene internt. For at virksomheten skal lykkes i arbeidet, bør arbeidet være forankret hos ledelsen og styret. En god prosjektgruppe bør involvere deltagere fra ulike deler av virksomheten. Mange bedrifter har glede av å inkludere:

- Medarbeidere fra regnskap, tall og økonomi er viktig i arbeid med bærekraft
- Medarbeidere fra områder som har antatt stor betydning for selskapets påvirkning på omverden, som f.eks. salg, innkjøp, logistikk og produksjon
- Medarbeidere fra områder som tradisjonelt håndterer bærekraft internt, som f.eks. compliance- eller juridisk ansvarlig, HMS&Q og markeds- og kommunikasjonsansatte
- Ansattrepresentanter
- Ledelsen

Et viktig poeng er å forsøke å samle deltagere med engasjement for temaet – det vil gagne arbeidet og virksomheten. Prosjektgruppen bør ha en leder med administrativt ansvar for å gjennomføre møter og sette opp en framdriftsplan.

2. Kartlegging av virksomhetens påvirkning

Andre steg handler om felles forståelse. Prosjektgruppen må forstå virksomhetens nåsituasjon og påvirkning som vil gi et grunnlag for målrettet og effektivt bærekraftsarbeid.

Hovedspørsmålet som skal besvares er: Hva driver vår virksomhet faktisk med? En tilnærming er at prosjektgruppen kan gå gjennom ansvarsområder og aktiviteter til avdelingene eller ulike deler av virksomheten. Noen spørsmål det kan være nyttig å stille seg er:

- Hvilke produkter og tjenester leverer vi? Ammunisjon, elektronikk, våpen, komponenter, drift og vedlikehold mm.?
- Hva vet bedriften om konsekvensene av produksjon, fremstilling og bruk av våre produkter og tjenester gjennom livsløpet?
- Hvor mange ansatte har vi? Hvor mangfoldig er vår bedrift? (Alder, kjønn m.v.)
- Hvor mange og hva slags tjenestebiler har vi?
- Hvordan er virksomhetens reisevirksomhet?
- Hvordan er energibehovet til kontorbygget/produksjonslinjene?
- Hvor mye kontorrekvisita og kontormøbler kjøper vi?
- Hvor mye avfall genereres fra produksjon og hva gjør bedriften med det?

Bærekraftige virkninger av en virksomhet strekker seg langt utover det som foregår innenfor kontorveggene. Områder som energiforbruk, avfallshåndtering, materialforbruk, overtid, leverandørkjeder, transport, støy og lokal tilstedeværelse, representerer alle potensielle kilder til negativ bærekraftig påvirkning.

Gode innkjøpsprosedyrer kan redusere skade på klima, miljø og sosiale forhold.

Hvis virksomheten benytter leverandører fra land med mindre omfattende klima-, miljø- og arbeidstakerrettigheter enn Norge, innebærer dette selvfølgelig en forhøyet risiko. Imidlertid er det verdt å merke seg at flere tilfeller av miljøkriminalitet og sosial dumping er blitt avdekket i Norge. Dette understreker viktigheten av omfattende kartlegging, uavhengig av leverandørens geografiske beliggenhet.

Når man arbeider med bærekraft, er en vanlig tilnærming å utføre en kartlegging av innkjøpsprosessene.

Et fornuftig første skritt i denne prosessen er å innhente relevant informasjon fra leverandørene for å kartlegge deres påvirkning på verdikjeden.

For en rekke foretak innen forsvars- og sikkerhetsindustrien, representerer utvilsomt salget og bruken av deres produkter og tjenester en potensiell betydelig påvirkning på klima, miljø og sosiale faktorer. Av den grunn er det viktig å foreta en systematisk undersøkelse av hvordan dine produkter eller tjenester påvirker disse parameterne, og anvende en tilsvarende metodisk tilnærming.

Erfaringsmessig kan det være komplisert å innhente kvalitetsdata, spesielt fra leverandørkjeden. I begynnelsen kan det være nødvendig å støtte seg på estimater og forutsetninger, men det er da av høyeste prioritet å kommunisere dette klart og transparent. Samtidig kan virksomheten aktivt arbeide med å innhente pålitelig og relevant informasjon.

Vanligvis er det mest praktisk å starte med datainnsamling fra egen virksomhet, før man utvider til innsamling av data fra leverandører og kunder.

Flere programvareleverandører tilbyr hjelpemidler som kan benyttes effektivt i dette arbeidet.



TIPS: Vil du ha med finansdirektøren eller økonomisjefen på laget?

Da er det svært nyttig å kartlegge kostnader og mulige kostnadsbesparelser, samt mulige finansfordeler banken kan gi ved grønne lån. Hvis virksomheten reduserer drivstofforbruk, matsvinn eller foretar energi-effektivisering av bygg, vil det kunne oppstå en vann-vinn-situasjon: Kostnadseffekten kan da gå hånd i hånd med en positiv bærekraftseffekt.

Slike grep er viktig for å synliggjøre gevinst, skape legitimitet og engasjement internt i virksomheten.

Illustration by Vecteezy.com

3. Prioritering av arbeid og innsats

Etter at prosjektgruppen har oppnådd en samstemt forståelse av virksomhetens virke og dets påvirkning på klima, miljø og sosiale faktorer går vi over til neste fase som er prioritering. Det er unødvendig ressursutnyttelse å rette innsats mot et dusin ulike områder, dersom det kun er fire områder hvor virksomheten har en negativ påvirkning og det eksisterer et betydelig forbedringspotensial.

Derfor er det nødvendig å identifisere de mest kritiske områdene. Dette er hva vi refererer til som en vesentlighetsanalyse. En slik analyse er fundamentet for bærekraftsarbeidet, og er avgjørende for de tiltak som utledes. Målet med analysen er å identifisere hvor virksomheten har størst påvirkningsmulighet, både positivt og negativt.

Prosjektgruppen bør styre vesentlighetsanalysen. Denne analysen vil avdekke hvilke temaer som er av størst betydning. Kriteriene for et tema å bli betraktet som vesentlig, er at det har høy forretningsrelevans og samtidig antas å være viktig for deres interessenter. Interessenter kan inkludere ansatte, kunder, eiere, samarbeidspartnere og fagforeninger.

Vesentlighetsanalysen er basert på kartleggingen av virksomhetens innvirkning på miljø, klima og sosiale forhold, som prosjektgruppen gjennomførte i fase to. Hvis en eller flere av virksomhetens aktiviteter frembringer betydelige klimautslipp, vil det ha forretningsmessig relevans å redusere disse utslippene. Dette kan også ha økonomisk og omdømmemessig betydning.

En vesentlighetsanalyse kan utføres på forskjellige nivåer av kompleksitet. Vi anbefaler at prosjektgruppen initierer prosessen med en idégenerering eller brainstormingsesjon. Her skal dere identifisere utvalgte områder hvor virksomheten kan ha størst innflytelse. Dette kan typisk være 3-5 områder, avhengig av virksomheten. De valgte områdene skal også være av betydning for dere og interessenter. Forslag til ulike temaer kan finnes i del to av denne veilederen.

Det kan også være nyttig å søke innspill fra egne ansatte eller virksomhetens viktigste interessenter gjennom en spørreundersøkelse (ved hjelp av verktøy som Questback eller lignende). Hvordan spørsmålene bør utformes kan dere finne i anerkjente bærekraftstandarder (f.eks.: GRI eller SASB).

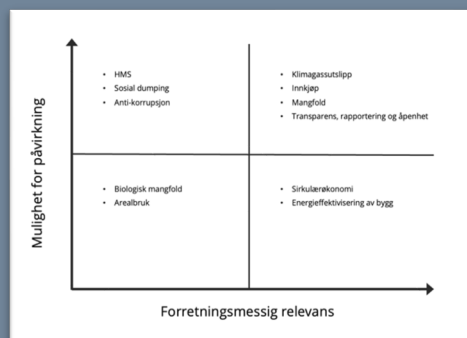
Vesentlig.no er et verdifullt gratis verktøy for å identifisere hvor bedriften har størst potensial for å påvirke en bærekraftig utvikling.



TIPS: Hvordan tiltrekke seg flere unge arbeidstakere?

Har du hørt om climate quitting?
En studie fra YouGOV i Storbritannia viser at to av fem er villige til å bytte jobb hvis virksomheten de jobber hos ikke tar et større klima- og miljøansvar. Gjennomfører bedriften større tiltak, bør dere kommunisere tydelig eksternt. Det vil kunne ha positiv effekt på rekruttering av unge jobbsøkere. Det vil også bidra til positivt omdømme gitt det økende engasjementet innen klima.

Illustration by Vecteezy.com



Eksempel på vesentlighetsanalyse

4. Etablering av målbilde og handlingsplan

Etter å ha kartlagt og prioritert hvilke aspekter som er mest kritiske for deres virksomhet, vil neste fase være etableringen av et ambisiøst målbilde.

Dette målbildet bør være minst like ambisiøst som samfunnets overordnede mål, om ikke mer.

Hvorfor? Fordi bærekraftsarbeid er en kontinuerlig prosess, og et ambisiøst målbilde vil i større grad fungere som en inspirerende driver for bedriften. I tillegg bør målbildet være konkret og inneholde mål for miljømessige, sosiale og forretningsmessige aspekter som reflekterer selskapets vesentlighetsanalyse.

Det kan være fordelaktig å gjøre seg kjent med FNs 17 bærekraftsmål før dere definerer egne mål, slik at det blir lettere å se hvilke av FNs mål som korresponderer med de målene som er mest relevante for egen virksomhet.

En pragmatisk tilnærming er å sette mål for områder med høy vesentlighet. Et typisk klimamål er utslippsreduksjon, dvs. et mål for hvor mye utslipp virksomheten skal redusere i fremtiden. Mange bedrifter følger myndighetenes mål om å redusere utslippene med 55 prosent innen 2030. Det er avgjørende at mål og tiltak er sammenhengende og gjennomførbare.

Dette leder oss til handlingsplanen. Hvis målet er å redusere utslippene med 55 prosent innen 2030, må det fremlegges konkrete tiltak.

En hensiktsmessig inndeling for mange virksomheter er tiltak på kort og lang sikt. Kortsiktige tiltak er de "lavthengende fruktene", de som har lav kostnad og er enkle å gjennomføre. Disse tiltakene gir ofte raskt positive effekter, som reduserte utslipp, og viser dermed at bærekraftsarbeidet gir resultater.

Langsiktige tiltak vil vanligvis kreve investeringer, samarbeid, kompetanseheving eller nye rutiner. Gevinster og effekter høstes ofte over tid – dette kan være kostnadsbesparelser eller utslippskutt. Det er viktig at virksomheten arbeider med både kortsiktige og langsiktige tiltak parallelt.

Et konkret tiltak kan være å innlede dialog og stille krav til leverandørkjeden. Dette tiltaket vil kreve innsats over tid før det resulterer i ønsket effekt og reduserte klimautslipp. Her vil det være naturlig å starte dialogen der et tiltak kan ha størst effekt, og dette er hos de største leverandørene.

Krav om nullutslippstransport kan være et passende tiltak. Det vil være fornuftig å innlede dialogen ved å diskutere muligheten for denne typen løsninger, da det vil kreve betydelige investeringer i leverandørens bilpark.

Innkjøpsmakt bør brukes for mer bærekraftig transport, og det er derfor lurt å varsle leverandører om krav om nullutslippstransport flere år i forveien. En handlingsplan bør samle både kortsiktige og langsiktige tiltak, og redegjøre for mål, ambisjoner, tiltak, roller og ansvar.



TIPS: Ønsker du å engasjere ansatte?

Bedriftens mål betyr noe! For små og mellomstore bedrifter vil målene ofte ha stor intern betydning. De vil være viktige for å engasjere de ansatte og bidra til omstilling internt. Inviter ansatte til å komme med innspill til målene!

5. Forankring og gjennomføring

Nøkkelfaktoren for implementeringen av handlingsplanen er intern forankring, klare roller og veldefinerte ansvarsområder. Dermed bør handlingsplanen være eid av de respektive fagavdelinger / ansvarlige (for eksempel innkjøp, kvalitet, forskning og utvikling, salg, osv.) og det overordnede ansvaret for fremdriften bør hvile hos ledergruppen.

Et vellykket og effektivt bærekraftsarbeid kjennetegnes av en "grønn" tråd gjennom hele virksomheten, fra øverste leder og ut til alle ansatte og aktiviteter. Derfor er et viktig skritt for forankring at hele ledergruppen godkjenner handlingsplanen og står samlet bak den. Det er avgjørende at lederne tydelig formidler betydningen av planen og arbeidet til sine underordnede og avdelinger.

Videre bør nøkkelpersoner som er ansvarlige for relevante aktiviteter få delegert enkelttiltak. For eksempel bør innkjøpsjefen eller den ansvarlige for innkjøp få ansvaret for dialog med leverandører. Et vesentlig punkt er at disse nøkkelpersonene må få nødvendig kompetanse, verktøy og opplæring. Innkjøpsansvarlig kan for eksempel ikke få beskjed om å implementere miljø- og klimakrav i innkjøpsrutinene uten å vite hvordan dette kan utføres. Derfor er et grunnleggende premiss for handlingsplanen et internt løft i kompetanse, uten at dette skal være til hinder for effektivt bærekraftsarbeid.

6. Måling, rapportering og kommunikasjon

Det endelige trinnet i denne prosessen består av tre integrerte elementer: måling, rapportering og kommunikasjon. Disse komponentene er vesentlige for virksomhetens bærekraftsarbeid, men er også sentrale med tanke på regulatoriske og økonomiske betingelser.

I takt med økt lovgivning om bærekraft, blir dokumentasjonskravene mer omfattende.

Som en konsekvens av dette har rapportering blitt stadig viktigere, parallelt med en økning i forventningene til rapporteringskvalitet.

Finansiering er en annen grunn til at rapportering har vokst i betydning; grønne lån fra banker krever tiltak og resultater som kan dokumenteres. Dette gjelder i størst grad for store virksomheter, men påvirker hele næringslivet fordi store selskaper stiller krav til sine leverandører, og fordi forbrukerne blir stadig mer bevisste.

Rapportering og kommunikasjon må være skreddersydd for den enkelte virksomhet. Noen virksomheter inkluderer bærekraftsinformasjon i årsrapporter, mens andre publiserer separate bærekraftsrapporter.

Mange har utviklet sine bærekraftsrapporter i henhold til Global Reporting Initiative (GRI) sine standarder. Et passende rammeverk for mange virksomheter kan være basert på UN Global Compact, som er FNs største nettverk for bærekraft, og tilbyr informasjon, veiledning og rammeverk for bærekraftsrapportering.

Noen virksomheter profilerer sitt bærekraftsarbeid på sine nettsider. Uansett valgte tilnærming er det viktig å være klar over at de juridiske kravene blir stadig strengere.

For å dokumentere fremgang er det nødvendig med nøyaktig måling. Mange virksomheter vil finne det nyttig å bruke den opprinnelige kartleggingen som grunnlag for målingene.

Det er der dere identifiserte de mest presserende områdene, og kvantifiserte utslippskilder, kjønnsbalanse eller store innkjøpskategorier. Bruk disse tallene som utgangspunkt når dere setter nye mål.

De siste årene har strømprisen fått betydelig oppmerksomhet. Effekten av investeringer og tiltak for å redusere strømforbruk - som solceller eller smart strømstyring - kan enkelt dokumenteres, blant annet fordi det er enkelt å finne historiske data. Dette er også et eksempel på hvordan tiltakene kan gi flere fordeler: Redusert strømforbruk er et effektivt klimatiltak og fører til lavere strømregninger.

DEL 2: Eksempler på tiltak

Nå har vi vært gjennom noen grunnprinsipper for arbeidet med bærekraft som vi mener det er viktig å ha med seg når man ser på ulike tiltak. Samtidig er det viktig at bedriften kommer i gang med bærekraftsarbeidet.

I denne delen har vi identifisert noen eksempler på tiltak som kan være relevante for flere medlemsbedrifter.

Vi har strukturert disse tiltakene under ESG-paraplyen. Noen av tiltakene kan dere starte med umiddelbart, mens andre kan kreve mer tid for implementering.

Først, kort om ESG-inndelingen.

Vi deler ofte opp bærekraft i tre deler, med hver sin bokstav:

- E (Environment) = klima og miljø
- S (Social) = sosiale forhold
- G (Governance) = styringsmessige forhold

Dette viser helheten i bærekraft. Formålet med bærekraftsarbeid er at bedrifter maksimerer sitt positive bidrag, og reduserer sitt negative bidrag, innen disse tre områdene.

For at arbeidet skal være bærekraftig over tid, er det viktig at det også gir et positivt økonomisk bidrag til bedriften.

E

Klima & Miljø

E-en i ESG omhandler både klima og miljø. Dette er hvilken påvirkning din virksomhet har på naturen og klimaet rundt oss, for eksempel gjennom CO2-utslipp gjennom bilparken, bruk av råvarer og energi, og avfallshåndtering i virksomheten.

Særlig klimarelaterte utslipp blir ofte først assosiert med begrepet «bærekraft», og er et viktig fokusområde for alle typer virksomheter.

For at Norge skal nå målet om 55 prosent utslippsreduksjon, må alle virksomheter også bidra, og det prioriteres derfor høyt i mange bedrifter.

Dette er hvilken påvirkning din virksomhet har på naturen og klimaet rundt oss, for eksempel gjennom CO2-utslipp fra bilparken, bruk av råvarer og energi, og avfallshåndtering i virksomheten.

Tiltak: I det følgende har vi identifisert tiltak som kan ha en positiv effekt for mange medlemsbedrifter hvis de blir gjennomført. Dette er tiltak dere kan starte med for å redusere utslippene deres, og ta et helhetlig miljøansvar.

Listen er ikke uttømmende, og vi oppfordrer til å utforske andre tiltak som er relevante for din virksomhet.

1. Transport og reisevirksomhet:

Redusere utslipp fra reisevirksomhet gjennom å bytte til fossilfri transport og tilrettelegge for både kollektivtransport, utslippsfri reisevirksomhet og ladestasjoner.

2. Innkjøp:

Redusere utslipp gjennom krav til innkjøp, f.eks. gjennom å vekte klima og miljø i anskaffelsene, be om miljøsertifiseringsordninger (eksempelvis Svanemerket, ISO14001, Miljøfyrtårn eller tilsvarende)

- Innkjøp av papir
- Innkjøp av kontormateriell og arbeidsverktøy
- Innkjøp av varer og tjenester

3. Energieffektivisering:

Smart energistyring f.eks. gjennom smarte termostater, lysstyring (og LED-belysning) installere varmepumpe, solceller, fjernvarme eller etterisolere bygg.

4. Samarbeid:

Etabler samarbeid eller inngå i initiativ for å forplikte organisasjonen, sikre kompetansebygging og skaffe tilgang på relevante verktøy (f.eks. for rapportering).

5. Roller:

Hvilken rolle ønsker dere å ta i omstillingen til et lavutslippssamfunn? Hvilke personer i bedriften skal ta ansvaret for intern forankring av bærekraft?

S

Sosiale Forhold

S-en i ESG omhandler sosiale forhold. Dette gjelder hvordan bedriften tar vare på mennesker, både internt og i leverandørkjeden, og inkluderer også lokal påvirkning og sosialt fotavtrykk.

Dette handler om menneskerettigheter², anstendig arbeid³, likestilling og ikke-diskriminering, personvern, håndtering og sikkerhet, for å nevne noe.

Sosialt bærekraftsansvar har blitt stadig viktigere for mange bedrifter. Dette skyldes delvis en anerkjennelse av menneskenes viktighet i organisasjonen. Det er også et resultat av økende fokus på menneskerettighetsbrudd som påvirker norske bedrifter gjennom leverandørkjeden, både i Norge og internasjonalt.

Tiltak: I det følgende har vi identifisert noen tiltak som mange bedrifter kan starte med for å ta sosialt bærekraftsansvar.

Listen er ikke uttømmende, og vi oppfordrer til å utforske andre tiltak som er relevante for din virksomhet.

²FNs menneskerettighetserklæring, og FN's konvensjoner om henholdsvis økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter, og sivile og politiske rettigheter

³Den Internasjonale Arbeidsorganisasjonen (ILO) har etablert en egen anstendig arbeid-agenda som er i tråd med ILOs 8 kjernekonvensjoner. Disse deler gjerne tematisk inn i fire kategorier: 1) forbud mot barnearbeid, 2) forbud mot tvangsarbeid, 3) forbud mot diskriminering og 4) rett til organisasjonsfrihet for arbeidsgivere og arbeidstakere og kollektive forhandlinger.

- 1. Innkjøp:** Sikre menneskerettigheter og arbeidsforhold ved å stille krav i innkjøpsprosessen, for eksempel ved å benytte sertifiseringsordninger. (eksempelvis Fairtrade, Svanemerket m.v). Disse ordningene stiller krav til etterlevelse av internasjonale rammeverk blant annet knyttet til menneskerettigheter, herunder arbeidstakerrettigheter (ref. Åpenhetsloven – se del 3)
- 2. Mangfold:** Undersøke, etablere mål og iverksette tiltak for å styrke mangfold i din virksomhet
 - Undersøke hva som er status i din virksomhet: hvor mangfoldig er bedriften egentlig? Dette kan gjøres gjennom en skrivebordundersøkelse, spørreundersøkelse m.v.
 - Etablere konkrete mål om mangfold i virksomheten (f.eks. kjønnsbalanse i lederstillinger)
 - Etablere tiltak basert på undersøkelsen: F.eks. at kvinner er underrepresentert i lederroller. Dersom dette er tilfelle, hvilke tiltak kan dere da iverksette? (ref Aktivitets- og reddegjørelsesplikten (rapport))
- 3. Etablere varslingsmekanisme for alle ansatte:** Anonym og konfidensiell kanal der ansatte kan varsle og melde inn hendelser, for eksempel knyttet til seksuell trakassering eller mobbing. Hensikten med varslingskanalen er å skape trygge rammer for alle ansatte til å varsle om kritikkverdige forhold

Det er viktig å gjøre mekanismen kjent for alle ansatte, eksempelvis gjennom opplæring, tilgjengeliggjøring på intranett, og sørge for at ledere informerer om de etablerte prosedyrene

- 4. Involvere de ansatte i bærekraftsarbeidet** gjennom opplæring og dialog

Styringsmessige Forhold

G-en i ESG står for styringsmessige forhold (Governance). Dette handler eksempelvis om virksomheten har etablert retningslinjer for etikk og antikorrupsjon, eksportkontroll, bærekraft, hvordan styret er sammensatt og om det opererer uavhengig.

Dette er et område som for mange norske bedrifter er godt ivaretatt gjennom lovverket, og der det stilles høyere krav til større virksomheter (både gjennom lovverk og forventninger). På grunn av regulatorisk utvikling og rask endring i forventninger fra omverdenen, kan det likevel være nyttig for mange bedrifter med en grundigere tilnærming til styringsmessige forhold.

Tiltak: I det følgende har vi identifisert tiltak som dere kan starte med for å jobbe med styringsmessige bærekraft.

Listen er ikke uttømmende, og vi oppfordrer til å utforske andre tiltak som er relevante for din virksomhet.

1. Etablere etiske retningslinjer for virksomheten (Code of Conduct):

Etiske retningslinjer er et dokument som redegjør for bedriftens forpliktelser, forventninger og ulike krav. Dette er et nyttig samlende dokument, både internt og eksternt. Retningslinjene bør inneholde temaer som: Hva forventer dere av de ansatte og av virksomheten som helhet?

- Hvilke prinsipper for bærekraft integrerer dere i deres virksomhet?
- Har dere noen rammer/retningslinjer for gaver, beløpsgrenser m.v.,?
- Hvordan jobber dere med arbeidstakerrettigheter og anstendig arbeid?

2. Opplæring av og dialog med ansatte:

Alle ansatte bør få opplæring i relevante bærekraftstemaer. De ansatte er både en viktig dialog- og sparringspartner for bedriften, men også en viktig ambassadør og utøver av bedriftens bærekraftsarbeid. Enkelte bærekraftstema vil være særlig viktig for noen ansatte (for eksempel de som er ansvarlige for innkjøp), men hele bedriften bør involveres. Se noen eksempler på hvordan dette kan gjøres nedenfor:

- Arrangere en bærekraftsdag / workshop/ der dere diskuterer og involverer ansatte i bedriftens arbeid med bærekraft, samt får innspill til hvordan dere sammen kan styrke arbeidet samt integrere bærekraftstema i øvrig opplæring
- Etablere bærekraftambassadører som kan bidra i arbeidet fra alle nivåer i organisasjonen
- Gjøre etiske retningslinjer til en del av ansattkontrakten

3. Prinsipper for leverandøratferd

(Supplier Code of Conduct): Prinsippene for leverandøratferd skal sikre at menneskerettigheter og anstendig arbeidsforhold ivaretas nedover i leverandørkjeden, samt at forretningsvirksomheten er miljøvennlig. Dokumentet skal også sikre at forretningsvirksomheten foregår i samsvar med internasjonalt anerkjente prinsipper og relevante internasjonale konvensjoner (inkludert UN Global Compact, ILO-konvensjonene, OECD retningslinjer for multinasjonale selskaper, FNs retningslinjer for handel og menneskerettigheter, og FN-konvensjonen for barns rettigheter).

4. Identifisere og kartlegge styresammensetning:

Styrene har det øverste ansvaret for virksomheten og spiller en viktig rolle i bærekraftsarbeid.

Styret bør involveres i arbeidet med bærekraft, men man bør også se på i hvilken grad styret opererer uavhengig fra bedriften. Dette er et viktig styringsprinsipp fordi det sikrer at styret tar riktige og habile avgjørelser for bedriften. Starte med å undersøke hvor mange av kandidatene som er uavhengige / ikke har bindinger til virksomheten.

Deretter kan dere vurdere habiliteten til styremedlemmene for å sikre bærekraftig forvaltning og beslutningstaking i styrene.

DEL 3: Definisjon av sentrale ord og begreper

Lurer du på hva Scope 3, SBTi, Åpenhetslov eller Taksonomi betyr? Mange opplever at det finnes en «begrepsjungel» innen bærekraft. I del 3 definerer vi de mest relevante ordene, uttrykkene og begrepene.

3.1 Overordnede begreper

Bærekraftig utvikling

Når vi bruker begrepet bærekraft, er dette den offisielle og opprinnelige definisjonen: «Utvikling som imøtekommer dagens behov uten å ødelegge mulighetene for at kommende generasjoner skal få dekket sine behov».

Dette begrepet og definisjonen ble første gang benyttet av Verdenskommisjonen for Miljø og utvikling i rapporten «Vår felles framtid» publisert i 1987 (Brundtlandkommisjonen).

Hva dette innebærer i praksis, og hvordan ambisjonen i definisjonen av bærekraft skal realiseres, ble senere konkretisert gjennom FNs bærekraftsmål.

FNs bærekraftsmål

Målene ble lansert i 2015 og er verdens felles arbeidsplan for å sikre en bedre og bærekraftig framtid for alle og skal være oppnådd innen 2030.

De består av 17 mål og 169 delmål med hovedfokus på å utrydde fattigdom, bekjempe ulikhet og stoppe klimaendringene. Målene skal fungere som en felles global veiviser for land, næringsliv og sivilsamfunn.

Et av hovedprinsippene i bærekraftsmålene er at ingen skal utelates (Leaving no one behind). De mest sårbare menneskene som mennesker med nedsatt funksjonsevne, flyktninger, etniske og religiøse minoriteter, kvinner og urfolk må derfor prioriteres.

ESG

En anerkjent og vanlig måte å dele inn bærekraft på er ESG – Environmental, Social and Governance. I denne forkortelsen deles bærekraft inn i miljømessige (E), sosiale (S) og styringsmessige (G) forhold.

Et bærekraftig selskap presterer gjerne høyt på alle tre dimensjonene.

Sirkulærøkonomi

Verdens naturressurser er under økt press. Det er derfor avgjørende at ressursene brukes mer effektivt. Målet er å redusere behovet for å ta ut nye ressurser, for å beskytte klimaet, naturen og miljøet. I en sirkulær økonomi må produktene vare så lenge som mulig, repareres, oppgraderes og brukes om igjen.

Når produktene ikke kan brukes om igjen i sin opprinnelige form, kan avfallet materialgjenvinnes og brukes som råvarer inn i ny produksjon.

Ved å bruke produkter og avfall om igjen, utnyttes de samme ressursene flere ganger og minst mulig går tapt.

Sirkulærøkonomi, også kjent som kretsløpsøkonomi, er et samlebegrep. Det omfatter prinsipper og strategier som hjelper oss med å skille økonomisk vekst fra ressursbruk.

3.2 Strategi, analyse og metode

Bærekraftstrategi

Selskaper som har ambisjoner om å bli mer bærekraftige bør utvikle en bærekraftstrategi som setter retning for arbeidet i organisasjonen. Før man fastsetter mål, ambisjoner og tiltak i en bærekraftstrategi, er det anbefalt å utføre en vesentlighetsanalyse.

Vesentlighetsanalyse

Arbeidet med strategiutviklingen starter med en vesentlighetsanalyse som kartlegger relevante bærekrafttemaer for både selskapet og interessentene. Temaene prioriteres ved å se på hvilke områder av virksomheten som berøres av regulatoriske krav og markedsmessige forventninger, og dermed hvilke som utgjør strategiske risikoer og muligheter for selskapet. Disse temaene blir prioritert, og man identifiserer tiltak som kan minimere strategiske risikoer eller utnytte muligheter innen bærekraft.

Klimaregnskap

Klimaregnskap er et regnskap over virksomhetens direkte og indirekte utslipp. Ved å lage et klimaregnskap, får bedriften din tall og dokumentasjon som kan brukes til anbuds- og tilbudsprosesser, årsrapporter, reduksjon av kostnader og profilering av bedriften.

Markedet krever i stadig større grad at bedrifter kan redegjøre for sin klimapåvirkning. Dermed kan det være en god investering å utarbeide en klimastrategi og et klimaregnskap. Ikke minst kan bedriften din på denne måten bidra til et mer bærekraftig samfunn.

Et klimaregnskap består ofte av tre deler:

- Produksjon
- Energiforbruk
- Indirekte utslipp

De to første delene handler om de direkte utslippene bedriften står for, gjennom 1) produksjon og 2) energiforbruk.

Den siste delen, indirekte utslipp, handler om det som er et resultat av bedriftens reiser, transport og forbruk.

Et klimaregnskap vil hjelpe deg til å:

- Få overblikk over hvilken innvirkning firmaet ditt har på klimaet
- Se hvordan dere kan kompensere for bedriftens utslipp
- Forstå hvor dere kan spare penger ved å kutte utslipp

Les mer om klimaregnskap [her](#)

GHG Protokollen

Dette er den mest brukte og anerkjente standarden for rapportering av klimagassutslipp i et klimaregnskap. Den blir brukt for å identifisere vesentlige utslippskilder og for å kunne rapportere klimafotavtrykket på en sammenlignbar måte, og er grunnlaget for klimaregnskap i andre standarder og rammeverk for bærekraftsrapportering.

Scope 1, 2 og 3

Scope 1, 2 og 3 oppsto som begrep da Greenhouse Gas Protocol ble introdusert. Dette gir en mer detaljert beskrivelse av direkte og indirekte utslipp.

Scope 1 Utslipp:

Dette er direkte utslipp fra kilder som er eid eller kontrollert av virksomheten. Eksempler inkluderer utslipp fra forbrenning i kjeler, ovner, kjøretøyer, og lekkasjer fra kjøleskap. Måling av Scope 1-utslipp krever detaljert kunnskap om disse kildene, som type brensel brukt, mengde brensel brent, og typen teknologi eller prosesser brukt.

Scope 2 Utslipp:

Dette er indirekte utslipp fra produksjonen av kjøpt eller ervervet elektrisitet, damp, oppvarming og kjøling som forbrukes av organisasjonen.

For å måle Scope 2-utslipp, vil en virksomhet typisk samle data om mengden elektrisitet, damp, oppvarming og kjøling de har kjøpt, og deretter anvende passende utslippsfaktorer (CO₂e) for å beregne GHG-utslipp.

Utslippsfaktorene vil variere avhengig av hvor og når energien ble produsert. For å beregne utslipp fra Scope 2 bruker man både lokasjonsbasert og markedsbasert metode:

Lokasjonsbasert metode:

I henhold til GHG-protokollen inkluderer det lokasjonsbaserte perspektivet "gjennomsnittlige utslippsfaktorer som representerer all elektrisitetsproduksjon fra geografiske grenser som ikke nødvendigvis er relatert til distribusjonsregionen, slik som statlige eller nasjonale grenser".

Lokasjonsbasert beregning baserer seg på faktiske utslipp assosiert med produksjonen av elektrisitet innenfor et definert geografisk område for det foregående året. Innen dette området vil en rekke energiprodusenter benytte en blanding av energikilder, der fossilbrensel (kull, gass og olje) resulterer i direkte utslipp av klimagasser.

Disse klimagassene reflekteres gjennom utslippsfaktoren og fordeles dermed til hver enkelt forbruker innen området.

Markedsbasert metode:

Denne beregningsmetoden baserer seg på om virksomheten velger å kjøpe opprinnelsesgarantier eller ikke.

Ved kjøp av slike garantier dokumenterer leverandøren at den innkjøpte elektrisiteten stammer utelukkende fra fornybare kilder, noe som gir en utslippsfaktor på 0 gram CO₂e per kWh.

Elektrisitet som ikke er koblet til opprinnelsesgarantier vil få en utslippsfaktor basert på den gjenværende produksjonen etter at opprinnelsesgarantiene for den fornybare andelen er solgt. Dette blir referert til som residualmiks.

For eksempel resulterte den norske elektrisitets residualmiks i 2018 i en utslippsfaktor på 531 gram CO₂e per kWh. Dette skyldes at Norge selger flertallet av sine opprinnelsesgarantier til forbrukere i utlandet, noe som markedsbasert betyr at norsk vannkraft blir erstattet med en blanding av fossil energi.

Scope 3 Utslipp:

Dette er alle andre indirekte utslipp som oppstår i verdikjeden til en organisasjon, inkludert både oppstrøms og nedstrøms utslipp.

Dette kan inkludere utslipp fra produksjonen av kjøpte varer eller tjenester, forretningsreiser, avfallsbehandling, og bruk av solgte produkter og tjenester.

Måling av Scope 3-utslipp kan være mer komplekst og kreve flere datainnsamlingsmetoder, gitt at de kan involvere mange forskjellige kilder som ikke er direkte kontrollert av organisasjonen.

Å inkludere Scope 1, 2 og 3 i bærekraftsarbeidet vil hjelpe organisasjoner til å forstå og kvantifisere sin samlede karbonpåvirkning. Det vil også gjøre det mulig å identifisere muligheter for reduksjoner i hele verdikjeden.

Science Based Targets – (SBT) /vitenskapsbaserte klimamål

Vitenskapsbaserte klimamål er metoder og verktøy som benyttes av selskaper for å sette mål og redusere utslipp. Det er en omfattende prosess og krever god oversikt over både direkte og indirekte utslipp virksomheten har.

Når målene har blitt evaluert og godkjent av Science Based Targets initiative (SBTi) må man rapportere årlig på fremgangen. SBTi er gullstandarden for å sette slike mål og få dem uavhengig evaluert, og så vidt vi vet, finnes det ingen andre lignende metoder i dag.

Hvordan setter man vitenskapsbaserte klimamål?

- Forplikt dere: Send inn et brev der dere forplikter bedriften til å sette et vitenskapelig basert mål eller få nåværende mål verifisert.
- Sett et mål: Utvikle mål i tråd med SBTi innen 24 måneder.
- Send inn: Send inn målene dine for godkjenning og vurdering av forskningspanelet.
- Kunngjøre: Når målene er godkjent kan de publiseres, og din bedrift kan kunngjøre forpliktelsen.
- Åpenhet: Bedriftens utslipp skal deles årlig.

På [Science Based Targets](#) nettsiden kan man lære mer om å sette vitenskapsbaserte klimamål.

UN Global Compact Norge holder kurs for virksomheter som ønsker å sette vitenskapsbaserte klimamål.

3.3 Rapporteringsstandarder

Det finnes en rekke standarder for rapportering. **Global Reporting Initiative (GRI)** er det mest anvendte rammeverket for bærekraftsrapportering, og er ment å sikre informasjon av høy kvalitet.

GRI har en todelt standard for universelle standarder og temaspesifikke standarder (økonomi, miljø og sosiale forhold).

Rapporteringsprinsippene skal 1) definere rapportinnhold og 2) definere rapportkvalitet. Rapporteringsprinsippene på rapportinnhold hjelper virksomhetene med å bestemme hvilket innhold de skal inkludere i rapporten.

Dette innebærer å vurdere virksomhetens aktiviteter, innvirkninger på eksterne omgivelser og de vesentligste forventningene til interessentene. Rapporteringsprinsippene på kvalitet er viktige for at interessentene skal kunne foreta en forsvarlig og rimelig vurdering av en virksomhet, og for å iverksette passende tiltak.

Et eksempel er rapporteringen gjennom UN Global Compact Norge. Dette er FNs største nettverk for bærekraft, og inneholder veiledning og rammeverk for bærekraftsrapportering. Mange selskaper har etablert en bærekraftsrapport i henhold til UN Global Compact sine standarder. Les mer om dette [her](#).

Greenhouse Gas (GHG) Protocol er en internasjonalt anerkjent standard for regnskap og rapportering av drivhusgassutslipp.

GHG-protokollen tilbyr også verktøy og veiledning for hvordan organisasjoner kan beregne, bekrefte og rapportere reduksjonen av utslippene sine, og hvordan de kan utforme og implementere effektive strategier for utslippsreduksjon. Les mer om dette på side 16 i Veilederen.

3.4 Utvalgte lov- og regelverk

EUs taksonomi og handlingsplan for bærekraftig finans

For å gjøre det enklere å klassifisere hvilke aktiviteter som er bærekraftige, og derav motvirke grønnvasking, har EU lansert EU-taksonomien. Taksonomien er en sentral del av The European Green Deal, Europas vekststrategi for å bli klimanøytrale innen 2050 og grunnmuren i handlingsplanen for bærekraftig finans. I handlingsplanen legges det frem tre tiltak for å fremme bærekraftig aktivitet:

- **Rapporteringskrav:** Det innføres rapporteringskrav for større foretak i finans- og banksektoren. Kravene omfatter rapportering på hvilken del av omsetningen som kommer fra bærekraftig aktivitet.
- **Nye regler:** Bærekraft vil bli en del av regelverk for bank og finans, og disse sektorene må også rapportere på andelen av produktene de tilbyr som tilfredsstillende kravene taksonomien setter. Dette inkluderer forvaltning og risikostyring knyttet til bærekraftige investeringer.
- **Klassifisering av bærekraft:** EU taksonomien er EUs klassifiseringssystem som skal definere hva som er bærekraftig aktivitet.

Tiltakene over danner EUs grunnlag for bærekraftig aktivitet. For at en aktivitet skal klassifiseres som bærekraftig må den bidra vesentlig til minst ett av seks klimamål:

- a. Begrensning av klimaendringer
- b. Klimatilpasning
- c. Bærekraftig bruk og beskyttelse av vann og havressurser
- d. Omstilling til en sirkulærøkonomi
- e. Forebygging og bekjempelse av forurensning
- f. Beskyttelse og gjenopprettelse av biologisk mangfold og økosystemer

1. Ikke være til skade for noen av de andre miljømålene
2. Oppfylle minimumskravet for sosiale rettigheter

Foreløpig gjelder rapporteringsplikten kun for selskaper som både er notert på børsen og oppfyller minst to av de følgende tre kriteriene:

- Omsetning større enn 20 millioner euro
- Balansesum større enn 40 millioner euro
- 500 ansatte

CSRD

The Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD) er EUs regler for bærekraftsrapportering, og foreslått implementert i Norge med rapportering i 2025 for det finansielle året 2024. CSRD vil erstatte EUs Non-Financial Disclosure Regulation Directive (2014).

CSRD innfører mer detaljerte rapporteringskrav, og det stilles også krav om å utarbeide bærekraftsrapporteringen i samsvar med kommende felleseuropeiske standarder.

Små og mellomstore noterte foretak skal rapportere først fra regnskapsåret 2026, og får forenklete rapporteringskrav og rapporteringsstandarder.

Finansdepartementet tar sikte på at de nye reglene skal begynne å gjelde samtidig i Norge som i EU. EU-direktivet om bærekraftsrapportering (CSRD) vil dermed mest sannsynlig innføres i Norge fra 2024, samtidig som i EU-landene.

Som en del av CSRD innføres europeisk rapporteringsstandarder, kjent som European Sustainability Reporting Standards (ESRS).

Mens CSRD tar for seg overordnede krav og prinsipper for rapportering, herunder dobbel vesentlighet, skal ESRS-ene tydeliggjøre rapporteringspraksis.

Standardene er foreslått å bli implementert i Norge som forskrifter, og de vil spesifisere hvordan rapporteringskravene skal oppfylles i praksis.

Åpenhetsloven

Åpenhetsloven trådte i kraft 1. juli 2022. Loven gjelder for større virksomheter som er basert i Norge, og som tilbyr varer og tjenester.

En virksomhet regnes som stor dersom to av tre av disse tersklene nås:

- Salgsinntekt på 70 mill. kroner
- Balansesum på 35 mill. kroner
- Gjennomsnittlig 50 årsverk i regnskapsåret

Lovens formål er todelt og skal fremme virksomheters respekt for grunnleggende menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold. Den skal også sikre allmennheten tilgang til informasjon.

Loven pålegger virksomhetene to hovedplikter. Informasjonsplikten og plikten til å gjennomføre aktsomhetsvurderinger. Disse må redegjøres for i en årlig rapport, som skal legges frem innen 30. juni.

Se Forbrukertilsynets veileder for Åpenhetsloven [her](#).

Aktsomhetsvurdering

Ifølge OECDs retningslinjer for flernasjonale selskaper, skal aktsomhetsvurderinger forstås som en prosess der selskap kan kartlegge, forebygge, begrense og gjøre rede for hvordan de håndterer eksisterende og mulige negative konsekvenser av sin virksomhet.

Aktsomhetsvurderinger bør være en integrert del av selskapets beslutningsprosesser og systemer for risikostyring.

Aktsomhetsvurderingene bør innarbeides i selskapets alminnelige systemer for risikostyring, forutsatt at de ikke avgrenses til å kartlegge og håndtere selskapets egen interne risiko.

OECD's bransjespesifikke veiledere for Aktsomhetsvurdering finner du [her](#).

Økodesign og økodesignforordningen

EU-kommisjonen la 30. mars 2022 fram sitt forslag til et rammeverk med designkrav som skal sikre bærekraftige produkter. Sentralt står en ny økodesignforordning som vil erstatte dagens økodesigndirektiv.

Et av hovedmålene med dette regelverket er å redusere negativ miljøpåvirkning i hele livssyklusen til produkter.

Økodesignkrav vil styrke grønn konkurransekraft og kan også gi konkurransefortrinn for norske produsenter som kan tilby produkter som oppfyller nye krav for bærekraft i det europeiske markedet.

Den nye økodesignforordningen vil både stille flere krav og gjelde for flere typer produkter enn de som er omfattet av dagens økodesigndirektiv.

Les mer om dette [her](#).

Forsvars- og sikkerhetsindustriens forening (FSi)

Middelthunsgate 27, 0368 Oslo
fsi@nho.no / www.fsi.no